

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta 28.4.2020 / Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi.

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi väliaikaisia muutoksia, joiden tavoitteena on yksinkertaistaa eräissä tilanteissa työttömyysturvan säännöksiä ja näin keventää etuushakemuksen käsittelyn edellyttämää työmäärää. Ehdotettavat muutokset koskevat eräitä työttömyysetuuden sovittelutilanteita, työmarkkinatuen erityisiä ehtoja ja työttömyysetuuden maksamista ilman päätöstä koskevia edellytyksiä. Työttömyysetuutta voitaisiin väliaikaisesti maksaa hakemuksen perusteella ennakkona enintään kuudelta kuukaudelta.

Kela on esittänyt väliaikaista muutosta työmarkkinatuen odotusajan asettamiseen. Kelan esittämä odotusaikaa koskevaa muutos ei sisälly nyt lausuttavana olevaan hallituksen esitykseen. Kela esittää, että väliaikaiseen lakiin lisättäisiin pykälä väliaikaisesta poikkeuksesta työmarkkinatuen odotusaikaa koskevaan säännökseen työttömyysturvalain 7 luvun 2 §:ssä. Odotusaikaa koskevassa pykälässä säädettäisiin siitä, että poiketen siitä, mitä työttömyysturvalain 7 luvussa säädetään, työmarkkinatukeen ei sovelleta mainitun luvun 2 §:ssä tarkoitettua odotusaikaa.

Esityksessä ehdotetaan, että niin kutsutusta erityisestä sovittelujaksosta ja siihen liittyvästä laskennallisesta palkasta luovuttaisiin väliaikaisesti. Kela on aikaisemmin kannattanut työttömyysetuuden sovittelutilanteiden keventämistä, mutta ilman Kelan esittämää odotusajan asettamista koskevaa kevennystä näillä muutoksilla ei ole saavutettavissa riittävää hyötyä toimeenpanossa. Kela ei siis kannata työttömyysturvalain 4 luvun 2 §:n 4 momenttiin ja 4 §:n 2 momenttiin esitettyjä muutoksia, ellei odotusaikaa koskevaa säännöstä voida muuttaa samanaikaisesti.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia sovittelussa huomioitavan yritystoiminnan ansiotulon määräämiseen. Kelan toimeenpanon kannalta muutos liittyy erityisesti väliaikaisesti työttömyysturvalain 11 lukuun lisätyn 4 c §:än toimeenpanoon, eli yrittäjille väliaikaisesti maksettavan työmarkkinatuen toimeenpanoon. Esityksen mukaan yritystulon sovittelu voitaisiin tehdä yrittäjän tuloa koskevan oman ilmoituksen perusteella. Yrittäjän tuloja koskevaan omaan ilmoitukseen perustuvassa sovittelussa ei jälkikäteen tarkistettaisi ilmoitettuja ja sovittelussa käytettyjä tulotietoja lukuun ottamatta etuuden maksajan oman sisäisen tarkastuksen ja

riskinhallinnan mukaista normaalia tarkastustoimintaa. Kela toteaa, että työttömyysturvalain 11 luvun 4 c §:ssä tarkoitettujen, työmarkkinatukea saavien yrittäjien kohdalla sovittelu tehdää jo nyt yrittäjän ilmoituksen perusteella. Yrittäjän oma arvio tuloista on katsottava riittäväksi, sillä lyhyelle tukijaksolle kohdentuvan tulon määrän tarkempi selvittäminen ei ole mahdollista suurten hakemusmäärien kohdalla. Myös yrittäjän kohdalla tulon arvioinnin edellyttämän selvityksen toimittaminen saattaisi olla kohtuuttoman vaikeaa, jolloin tarvittavien asiakirjojen hankkiminen viivästyttäisi etuuden saamista. Kela kannattaa esitettyä muutosta yritystulon määrittämiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että työmarkkinatuen tarveharkintaa ja osittaista työmarkkinatukea koskevia säännöksiä ei väliaikaisesti sovellettaisi. Väliaikaista lakia sovellettaisiin työmarkkinatuen hakujaksoon, joka alkaisi väliaikaisen lain voimaantulon jälkeen ja, joka alkaisi viimeistään 31.8.2020. Jos siis hakijalle olisi ennen lain voimaantuloa määritelty tarveharkinnassa vaikuttavaa tuloa tai myönnetty osittainen työmarkkinatuki, Kela joutuisi tarkistamaan työmarkkinatuen määrän täydeksi lain voimaantuloa seuraavasta hakujaksosta alkaen. Vastaavasti tarveharkinnan tulo tulisi jälleen huomioida ja työmarkkinatuki osittaa viimeistään 31.8.2020 alkaneen työmarkkinatuen hakujakson päätyttyä. Näin ollen esitys ei vähentäisi vaan ennemminkin lisäisi Kelan työmäärää. Kela ei siis kannata työttömyysturvalain 7 luvun 7 §:n ja 9 §:n muuttamista esitetyllä tavalla.

Esityksessä ehdotetaan väliaikaista poikkeusta työttömyysturvalain 11 luvun 8 §:n säännökseen, joka mahdollistaa työttömyysetuuden maksamisen ilman päätöstä. Tämän muutoksen osalta Kela kannattaa esitystä.

Kela ei yllä esitetyllä tavalla katso työmarkkinatuen erityisiin ehtoihin ja työttömyysturvalain 4 lukuun esitettyjen muutosten enää tässä vaiheessa helpottavan toimeenpanoa ja jouduttavan etuusasian käsittelyä toivotulla tavalla. Työmarkkinatuen erityisiin ehtoihin esitetyt muutokset voivat esitetyssä muodossaan johtaa jopa toimeenpanon vaikeutumiseen. Näillä perusteilla Kela kokee parhaaksi jatkaa työttömyysturvalain 4 ja 7 lukujen toimeenpanoa nykysäännösten pohjalta.

Anne Neimala
etusjohtaja

Pasi Pajula
toimeentuloturvaetuuksien osamiskeskuksen päällikkö